

Sociologie pro porodní asistentky

jarní semestr 2011

vyučující: Mgr. Lucie Jarkovská, Ph.D., jarkovsk@fss.muni.cz

anotace:

Kurz představí studentkám oboru Porodní asistentka základní sociologické koncepty a teorie. Seznámí je také se základy metodologie sociologického výzkumu. Zaměří se především na genderové aspekty vybraných společenských problémů. Jeho cílem je naučit budoucí porodní asistentky přemýšlet ve společenských souvislostech a uvědomovat si sociální přesahy jejich vlastní profese.

ukončení kurzu: kolokvium

podmínky absolvování kurzu:

Pro udělení kolokvia je nutné připravit a přednést jeden referát z předepsané četby, vypracovávat a v termínu odevzdávat průběžně zadané úkoly a na závěr kurzu vypracovat esej v rozsahu cca 1000 slov. Téma eseje si studentka zvolí libovolně v rámci témat probraných během kurzu. K napsání eseje využije povinnou literaturu předepsanou k danému tématu v sylabu a doplní ji o další zdroje. Kurz předpokládá aktivní participaci studentek v diskusích. Alternativou eseje je závěrečný test.

24.3.

Úvod do sociologie

Představení struktury kurzu a podmínek jeho absolvování.

Co je sociologie a čím se zabývá. K čemu je sociologie užitečná nesociologům. Co je to společnost, proč je tento pojem problematický a zneužitelný. Kde končí příroda a začíná svět vytvářený lidmi. Sociologický pohled na svět – nic není samozřejmé. Jak přežívá kultura. Jak se jedinec stává součástí kultury. Ohrožují sociální nerovnosti sociální řád? Kulturní instituce a sociální role. Jak se ve společnosti vyznáme. Všichni hrajeme divadlo (E. Goffman). Jaké role hrajeme my. Konflikt rolí: rodič vs. profesionál/ka, porodní asistentka jako prostředník mezi lékařem a matkou.

Základní pojmy: společnost, příroda vs. kultura, subkultura, stereotypy, sociální konstruktivismus, sociologická imaginace (C. W. Mills), sociální kontrola, normy, socializace, kulturní reprodukce, sociální změna, sociální stratifikace, sociální mobilita, legitimita, medicína jako mechanismus sociální kontroly, instituce, role, konflikt rolí, genderové role

Povinná četba:

Keller, Jan: *Úvod do sociologie*. Praha, Slon. str. 9 – 19, 21 – 34 a 57 – 65

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 14 – 30, 86 – 101 a 253 – 285

Bauman, Zygmunt, May, Tim 2004: *Myslet sociologicky*. Praha, Slon. str. 9 – 39, 41 – 39 a 155 – 178

Goffman, E. 1999. *Všichni hrajeme divadlo*. Praha: Ypsilon. str. 25 – 74

31.3.

Metodologie sociologického výzkumu

Jak se zkoumá společnost. Jak rozumět výsledkům výzkumů. Můžeme jim věřit?

Co musí obsahovat dotazník. Jak se ptát, abychom zjistili to, co potřebujeme. Jak zpracovávat data. Praktická cvičení.

Základní pojmy: základní soubor (populace), výběrový soubor (vzorek), redukce, validita, reliabilita, korelace, hypotézy, zobecnění, zkrácení, dotazník, rozhovor, respondent/ka, komunikační partner/ka, tazatel/ka, bias

Povinná četba:

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 504 – 530

Disman, Miroslav 1993: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha, Karolinum. str. 139 – 177

Další doporučená literatura:

Disman, Miroslav 1993: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha, Karolinum. str. 119 – 138, 179 – 215

8.4.

Výuka odpadá z důvodu pracovní cesty

14.4.

Genderové aspekty společnosti

Role a postavení žen a mužů ve společnosti. Feminismus – jeho kořeny a vývoj, vliv na podobnu současné společnosti.

Základní pojmy: pohlaví vs. gender, genderová struktura společnosti, feminismus, genderová socializace

Povinná četba:

Giddens, A.: kapitola Gender s sexualita. In: *Sociologie*. Praha: Argo. (verze překladu M. Linkové)

Renzetti, Claire M., Curran, Daniel J. 2003: *Ženy, muži a společnost*. Praha, Karolinum. str. 20 – 52

Další doporučená četba:

Connell R. W. (2002): *Gender*. Cambridge: Polity Press. s. 1 – 11.

Oakleyová, Ann (2000): *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál. s. 99 – 120

21.4.

Konformita a deviace: Příklad znásilnění a domácího násilí

Jak se určuje, co je konformní a co deviantní chování. Měří se každému stejným metrem?

Genderově podmíněné násilí – násilí na ženách.

Základní pojmy: deviace, konformita, normy, sankce, zákon, zločin, tolerance

Povinná četba:

Huňková, Markéta 2004: Domácí násilí na ženách. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna (eds.): *Abc feminizmu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 99 – 115

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 184 – 225

Další doporučená četba:

Benedict, Helen 2003: *To není vaše vina. Jak se vyrovnat se sexuálním napadením*. Praha, One Woman Press. str. 206 – 240

Herman, Judith Lewis 2001: *Trauma a uzdravenie. Násilie a jeho následky – od týrania v súkromí po politický teror*. Bratislava, Aspekt. str. 79 – 107

28.4.

Sociologie rodiny – partnerství, rodičovství

Rodina jako základní stavební jednotka společnosti. Je rodina prostředím největší intimity a autenticity nebo prostorem pro nerovnosti a boj mezi pohlavími a generacemi. Normativita heterosexuálního partnerského uspořádání. Alternativní rodinné modely – rodiče samoživitelé, nesezdaná soužití, gay a lesbická rodičovství, rozvody a opakovaná manželství.

Je mateřská láska přirozený pud nebo sociální konstrukt. Jak se proměňuje podoba mateřství v historickém a kulturním kontextu. Jsou otcové plnohodnotnými rodiči? Je možné skloubit péči o rodinu a výkon profese?

Základní pojmy: nukleární rodina, partnerství, heterosexuálnita, homosexualita, sociální konstruktivismus, biologický determinismus, esencialismus

Povinná četba:

Bierzová, Jana. 2006. Rozdělení domácích prací v rodinách s dětmi 1/2006.

Sokolová, Věra. 2004: „A co děti...“ gay a lesbické rodičovství. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna (eds.): *Abc feminizmu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 81 – 96

Maříková, Hana 2007: Když dva dělají totéž... In: Gender, rovné příležitosti a výzkum. 2/2007

Radimská, Radka 2002: Mateřství, otcovství a moc. In: Gender, rovné příležitosti, výzkum. 4/2002.

Další doporučená četba:

Badinter, Elisabeth: Materská láska. Bratislava, Aspekt.

Maříková, Hana (ed.) 2000: Proměny současné české rodiny. Praha, Slon.

Maříková, Hana 2004: Rodina: proměny mateřství, otcovství a rodičovství. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna: *Abc feminizmu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 41 – 50

Možný, Ivo 1999: Sociologie rodiny. Praha, Slon. str. 79 – 97

Šmídová, Iva 2004: Muži na rodičovské dovolené. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna (eds.): *Abc feminizmu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 57 – 64

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 155 – 181

5.5.

Léčba neplodnosti v sociologické perspektivě

Přednáší hostka kurzu Mgr. Lenka Slepíčková

Přednáška a následný seminář budou věnovány neplodnosti jako typickému případu medikalizovaného problému. Nejprve bude představena kritika medikalizace společnosti autorů Illiche (1976) a Zoly (1972), poté bude stručně prezentován legislativní rámec asistované reprodukce a její praxe v ČR. Autorka představí také vlastní výzkum, který byl věnován otázce, jak neplodnost narušuje životní dráhu jednotlivce a jakým způsobem se lidé na tuto situaci adaptují. Data byla sbírána prostřednictvím hloubkových rozhovorů s ženami i muži, léčícími se pro neplodnost.

Základní pojmy: kritika medikalizace, iatrogenní působení medicíny, etické otázky v léčbě, gender a neplodnost, mateřská norma, různé formy rodičovství, hodnocení léčby pacienty, alternativní medicína

Povinná četba:

Slepíčková, Lenka. 2007. Vajíčko, spermie, zkumavka... a gender. Postoje českých žen a mužů k asistované reprodukci a adoptivnímu rodičovství. In Gender, rovné příležitosti a výzkum 2/2007 (dostupné online: <http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008012712>)

Další doporučená četba:

Slepíčková, Lenka. 2009. „Neplodnost jeho a neplodnost její. Genderové aspekty asistované reprodukce.“ *Sociologický časopis* 45 (1): xx

Greil, A. L. 1991. Not Yet Pregnant: Infertile Couples in Contemporary America. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Konečná, H. 2003. Cesta za dítětem. Dvě malá křídla. Praha: Academia.

Monach, J. H. 1993: Childless: No Choice – The Experience of Involuntary Childlessness. London: Routledge.

Ragoné, H. S. and K. Willis. 2000. "Reproduction and Assisted Reproductive Technologies." 308-322 in *The Handbook of Social Studies in Health and Medicine*, edited by G. L. Albrecht, R.

Fitzpatrick, and S. C. Scrimshaw. London: Sage.

Zamykalová, L. 2003. „Kdo smí participovat na asistované reprodukci.“ *Biograf*, Vol. 31: 26-50

12.5.

Sociologie medicíny, tělo ve společnosti. Zdraví a nemoc z aspektu gender.

Zdraví a nemoc z pohledu sociologie. Sociální vlivy na zdraví a nemoc. Sociální důsledky nemoci. Společenské souvislosti a systém zdravotní péče.

Jak se určuje, co je zdraví. jak se proměňují standardy zdraví. Ženy, muži a nemocnost. Sexistická zdravotní péče. Krása nebo zdraví aneb co nám diktuje mýtus krásy.

Základní pojmy: stigmatizace, normy, sankce, sociální nerovnosti, medikalizace společenských problémů, nemocnost, úmrtnost, předpokládaná délka života, poruchy příjmu potravy, dvojitý standard duševního zdraví

Povinná četba:

Renzetti, Claire M., Curran, Daniel J. 2003: *Ženy, muži a společnost*. Praha, Karolinum. 477 – 523
Křížová, Eva. 2006: *Proměny lékařské profese z pohledu sociologie*. Praha, Slon.

Další doporučená četba:

1997. *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. Praha, Slon.

Bártlová, Sylva 2005. *Sociologie medicíny a zdravotnictví*. Praha, Grada.

Ehrenreich, Barbara, English, Deidre: *Witches, Midwives, and Nurses. A History of Women Healers*. New York, CUNY.

Ehrenreich, Barbara, English, Deidre. 1973: *Complaints and Disorders. The Sexual Politics of Sickness*. New York, CUNY.

Jarkovská, Lucie, Navrátilová, Jolana 2004: Mýtus krásy. in Formánková, Lenka, Rytířová, Kristýna (eds.): *Abc feminizmu*. Brno, NESEHNUTÍ. str. 129 – 136

Vránová, Věra. 2007: *Historie babictví a současnost porodní asistence*. Olomouc: UP Olomouc.

Giddens, Anthony 1999: *Sociologie*. Praha, Argo. str. 135 – 154

19.5.

Ženy z etnických menšin a reprodukční práva žen

Kdo rozhoduje o početí a porození dítěte. Preference pohlaví potomků. Možnosti antikoncepce a interrupce. Násilné sterilizace. Setkávání rozdílných kultur – menšiny, náboženství, uprchlictví jako možné faktory ovlivňující lékařskou péči o ženu.

Základní pojmy: etnicita, menšiny, tradice, ženská obřízka, multikulturalismus, alibismus, nucené sterilizace romských žen, antikoncepce, interrupce, nové reprodukční technologie, sociální dopady nových reprodukčních technologií

Povinná četba:

Další doporučená četba:

2005. *Contemporary Women's Hell. Polish Women's Stories*. Warszawa, Federa.

<http://www.federa.org.pl/>

Knotková-Čapková Blanka a kol. 2008: *Obrazy ženství v náboženských kulturách*. Praha: Paseka

Frouzová, Magdaléna (ed.). 2006. *Mříže v ráji. Muslimské ženy v Evropě*. Praha, Vyšehrad.

Frouzová, Magdaléna (ed.). 2006. *Závoj a džíny. Ženy v Islámském světě*. Praha, Vyšehrad.

Rapp, Rayna 2000. *Testing Women, Testing the Fetus. The Social Impact of Amniocentesis in America*. New York, Routledge.

26.5.

Demografie

Základní demografické ukazatele. Demografické trendy v české společnosti. Je naše společnost přátelská k dětem?

Základní pojmy: plodnost, porodnost, úmrtnost, sňatečnost, rozvodovost

Povinná četba:

Jarkovská, Lucie 2002: Propopulační politika, feminismus a rovné příležitosti. in Lišková, Kateřina, Navrátilová, Jolana (eds.): Zpráva z výzkumu: *Rovné příležitosti žen a mužů ve vybraných českých podnicích 2000 – 2001*. Brno, Gender centrum FSS MU v Brně. str. 42 – 48

Odehnalová, Alena, Prinzová, Martina: Demografická charakteristika české populace. in Lišková, Kateřina, Navrátilová, Jolana (eds.): Zpráva z výzkumu: *Rovné příležitosti žen a mužů ve vybraných českých podnicích 2000 – 2001*. Brno, Gender centrum FSS MU v Brně. str. 9 – 13

Další doporučená četba:

Rabušic, Ladislav 2001: *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha, Slon.

Kalibová, Květa 2003: Žena demografická. in Vodáková, Alena, Vodáková, Olga: *Rod ženský*. Praha, Slon. str. 246 – 259

Test
